

ΘΞένιος ΘΕΣΣΑΛΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ:

- ▶ Κώστας Σκρέκας
- ▶ Δημ. Παπαστεργίου
- ▶ Κώστας Αγοραστός
- ▶ Απ. Καλογιάννης
- ▶ Θεοφ. Γέμτος
- ▶ Κώστας Γκούμας
- ▶ Ζήσης Αργυρόπουλος
- ▶ Ιωάννα Καρρά
- ▶ Σταύρος Περχαρίδης

Η πράσινη οικονομία

στη Θεσσαλία
την Ελλάδα
τον πλανήτη...

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ | ΠΟΣΟ ΝΕΡΟ ΛΕΙΠΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ;
| ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ | ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ | NET METERING
| ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ | ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ «ΑΓΝΩΣΤΑ» ΜΕΤΕΩΡΑ

Πόσο νερό λείπει από τη Θεσσαλία;

Με τον κύριο Κώστα Γκούμα.

Ο γεωπόνος και πρώην Δ/ντης της Δ/σης Εγγείων Βελτιώσεων Λάρισας κ. Κώστας Γκούμας, έχει αφιερώσει πολλές δεκαετίες της ζωής του μελετώντας το υδατικό ζήτημα της Θεσσαλίας. Το απόσταγμα αυτής του της ενασχόλησης είναι η παρούσα συνέντευξη που κρούει πολλά καμπανάκια κινδύνου και προτείνει ρεαλιστικές λύσεις για να μην χαθούν άμεσα 1.000.000 ποτιστικά στρέμματα από το Θεσσαλικό κάμπο.

Συνέντευξη στον Κυριάκο Μεσσήνη

–Κύριε Γκούμα ασχολείστε μια ζωή σχεδόν με την υπόθεση «νερό στην Θεσσαλία». Πως θα περιγράφατε το καθοριστικό για την περιοχή σας υδατικό πρόβλημα;

Απ.: Πράγματι κ. Μεσσήνη, όσοι ζούμε στην Θεσσαλία, είτε πρόκειται για ευαίσθητους πολίτες, αγρότες ή χρήστες νερού, είτε για ειδικούς επιστήμονες και για ανθρώπους της αυτοδιοίκησης, γνωρίζουμε ότι το μεγαλύτερο διαχρονικά πρόβλημα μας είναι το υδατικό.

Έτσι και εγώ προσωπικά (όπως και πολλοί άλλοι), λόγω της υπηρεσιακής μου ενασχόλησης αλλά και της εμπλοκής μου στα κοινά, ασχολήθηκα με το θέμα αυτό από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και έκτοτε παρακολουθώ συνεχώς σχεδόν όλες τις προσπάθειες που έγιναν για την επίλυση του.

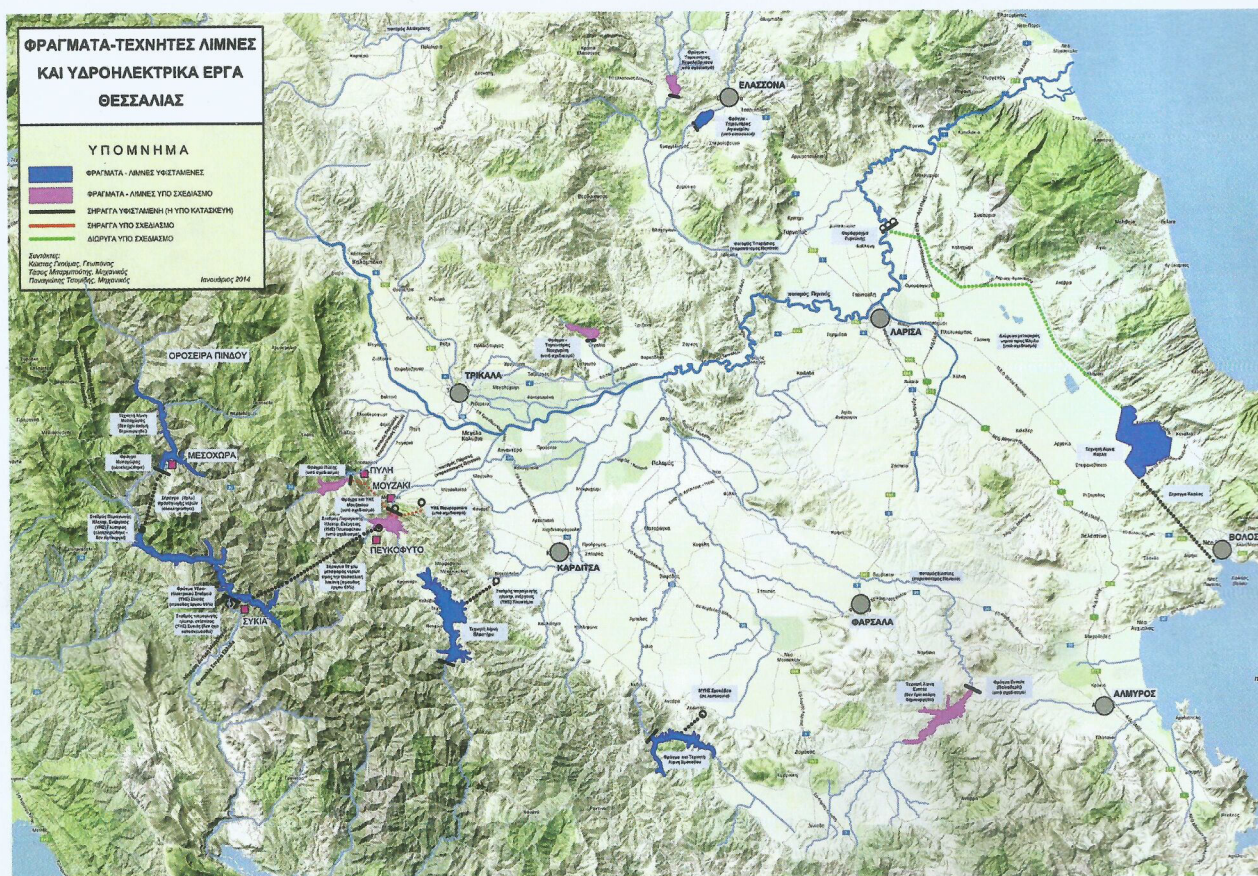
Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2010, παρότι γνωρίζαμε όλες σχεδόν τις παραμέτρους του υδατικού προβλήματος, το είχαμε τεκμηριώσει επιστημονικά και διαθέταμε διεκδικητικό πλαίσιο προτάσεων για την επίλυση του, δεν είχε ακόμη διαμορφωθεί μια ολιστική διάσταση του και δεν είχε προβληθεί καταλλήλως ο επείγων χαρακτήρας του, ιδιαίτερα στις νέες συνθήκες της κλιματικής κρίσης.

Με την εφαρμογή όμως της Οδηγίας 60/2000 της ΕΕ για τα ύδατα (που στη χώρα μας εφαρμόστηκε με καθυστέρησή μιας δεκαετίας) αυτό άλλαξε. Με την έγκριση των πρώτων Σχεδίων Διαχείρισης Υδάτων (ΣΔΛΑΠ, 2014) Θεσσαλίας διαθέτουμε ένα σύγχρονο εργαλείο άσκησης πολιτικής διαχείρισης των υδάτων, το οποίο αναθεωρείται κάθε 6 χρόνια.

Τις τρεις τελευταίες δεκαετίες η Θεσσαλία βιώνει τις επιπτώσεις ενός σύνθετου υδατικού προβλήματος, που ήδη εξελίσσεται σε περιβαλλοντικό – οικολογικό και θα επιδεινωθεί σε συνθήκες κλιματικής κρίσης.

Επιγραμματικά το υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας είναι πρόβλημα υδατικής ασφάλειας των κατοίκων της από φαινόμενα ΛΕΙΨΥΔΡΙΑΣ – ΞΗΡΑΣΙΑΣ και ΠΛΗΜΜΥΡΩΝ, πρόβλημα ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ (μείζονος σημασίας) από συσσωρευμένο υδατικό έλλειμμα υπόγειων υδάτων (3.000 hm³ νερού) με κίνδυνο κατάρρευσης υπόγειων οικοσυστημάτων, πρόβλημα εφαρμογής αποτελεσματικής πολιτικής για μείωση καταναλώσεων νερού στη Γεωργία, για ταμείωση επιφανειακού νερού και περιορισμό χρήσης υπόγειου νερού (γεωτρήσεις), για μείωση κόστους άρδευσης, πρόβλημα από αδυναμίες συντονισμού στην διαχείριση των υδάτων, έλλειψη ενιαίου φορέα διαχείρισης, απηρχαιωμένο θεσμικό πλαίσιο (ΤΟΕΒ) και εν δυνάμει οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα από φθίνουσα γεωργία (εγκατάλειψη εκμεταλλεύσεων λόγω έλλειψης νερού και κόστους).

ΕΡ: Οι πηγές νερού είναι τα επιφανειακά και τα υπόγεια νερά.

Μπορείτε να μας τα ορίσετε για την Θεσσαλία; Έχουμε μια εικόνα πόσο νερό χρειάζεται ο θεσσαλικός κάμπος με τις υπάρχουσες καλλιέργειες, πόσο νερό υπάρχει και πόσο λείπει;

ΑΠ. Στην κοινή γνώμη επικρατεί –εδώ και πολλά χρόνια– η εντύπωση ότι η Θεσσαλία δεν διαθέτει επάρκεια νερών. Αυτό δεν είναι ακριβές!

Η Θεσσαλία αποτελεί μία ενιαία γεωγραφική-διοικητική ενότητα της χώρας όπου, εκτός από την Κεντρική και Ανατολική, υπάγεται και η Δυτική Θεσσαλία, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η περιοχή του Άνω Αχελώου με τα νερά και τις πηγές του, συνεπώς η υδατική της επάρκεια είναι δεδομένη.

Όμως, με βάση την γεωμορφολογία και την «υδατική» διαίρεση των Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΛΑΠ), η Θεσσαλία υπάγεται σε δυο διακριτά Υδατικά Διαμερίσματα (ΥΔ) και συγκεκριμένα στο ΥΔ Θεσσαλίας με τις ΛΑΠ Πηνειού-Αλμυρού – Πηλίου και στο όμορο ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας με την ΛΑΠ Αχελώου.

Ως θεσσαλικά νερά και θεσσαλικά έργα αξιοποίησης υδατικών πόρων συνεπώς, περιγράφονται όλα τα κατασκευασμένα και υπό κατασκευή έργα, που αξιοποιούν υδατικούς πόρους μέσα στα γεωγραφικά όρια της Θεσσαλίας, δηλαδή τόσο αυτά που βρίσκονται στο ΥΔ Θεσσαλίας, όσο και αυτά που βρίσκονται στην γειτονική ΛΑΠ Αχελώου.

Είναι προφανές λοιπόν ότι ένα μεγάλο μέρος των «θεσσαλικών» νερών οδηγείται νότια προς τις εκβολές του Αχε-

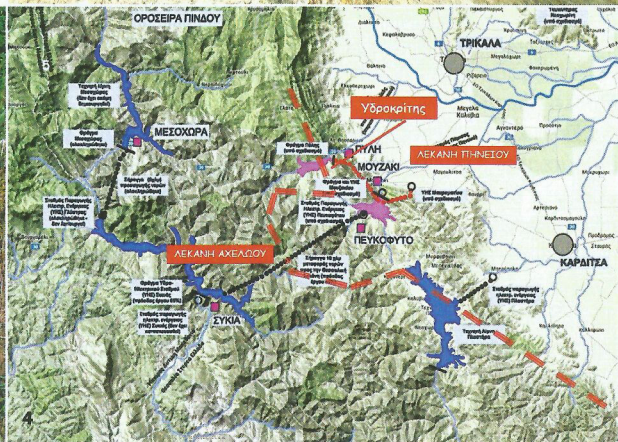
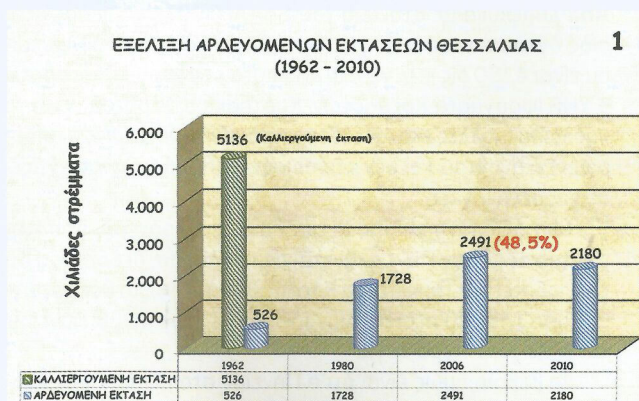
λώου, δηλαδή την Αιτωλοακαρνανία που την καθιστά πλούσια σε νερά, με ετήσια επιφανειακή βροχόπτωση 1.370 mm (ενώ η αντίστοιχη στο ΥΔΘ είναι 678 mm) και γι' αυτό επικρατεί η λανθασμένη εντύπωση (ή η μισή αλήθεια) ότι η Θεσσαλία δεν έχει νερά.

Στο θεσσαλικό κάμπο καλλιεργούνται σχεδόν 5 εκατομμύρια στρέμματα γεωργικής έκτασης, από τα οποία αρδεύόμενα είναι περισσότερα από 2,5 εκατομμύρια, πολλά όμως από αυτά αρδεύονται πλημμελώς και με πολύ υψηλό κόστος.

Σύμφωνα λοιπόν με πρόσφατα στοιχεία που παρουσιάστηκαν σε ειδική ημερίδα στη Λάρισα (20 Μάρτιου), η ζήτηση νερού που καταγράφεται ετησίως στη Θεσσαλία ξεπερνά το 1,5 δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα νερού, από τα οποία το 95% αφορά στη Γεωργία.

Από τις ποσότητες αυτές, συνήθως το 70% προέρχεται από υπόγεια ύδατα που αντλούνται μέσω 30 - 33.000 γεωτρήσεων, ενώ η κάλυψη της ζήτησης αρδευτικού νερού γίνεται με μη βιώσιμο τρόπο, αντίθετο με τις αρχές της σχετικής οδηγίας για τα νερά, τόσο όσον αφορά στα υπόγεια νερά αλλά και στα επιφανειακά οικοσυστήματα.

Εάν λάβουμε υπόψη πως η ασφαλής (περιβαλλοντικά) ποσότητα διαθέσιμων υδάτων από υφιστάμενους ταμιευτήρες ανέρχεται σε 220 εκατ. κ.μ. ετησίως, η ποσότητα βιώσιμης απόληψης υπογείων υδάτων σε 620 εκατ. κ. μ. και η αντίστοιχη απόληψη από επιφανειακά νερά (ποταμών) σε 180 εκατ. κ.

μ., τότε το ετήσιο έλλειμμα νερού ξεπερνά τα 500 εκατ. κ. μ. νερού!

(Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος του ελλείμματος, η ποσότητα αυτή ισοδυναμεί με σχεδόν μιάμιση φορά τον όγκο νερού που καταναλώνεται για τις ανάγκες του πολεοδομικού συγκροτήματος Αθήνας – Πειραιά!)

Αρα για να απαντήσω και στο ερώτημά σας, ΝΑΙ μας λείπει το νερό όταν το χρειαζόμαστε και θα συνεχίσει να μας λείπει, εάν δεν συμφωνήσουμε όλοι, δηλαδή χρήστες νερού, φορείς αγροτών – Αυτοδιοίκησης και Πολιτεία, προς ποια κατεύθυνση θα πρέπει να πορευτούμε τα επόμενα χρόνια, ποια όρια θα τεθούν στις αρδευόμενες εκτάσεις (καθαρά πολιτική απόφαση) και εάν θα συμφωνηθεί επιτέλους μια κοινής αποδοχής μεσο-μακροπρόθεσμη πολιτική στην διαχείριση του νερού στην Θεσσαλία.

–Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ, εκκωφαντικά παρούσα. Η Ξηρασία ακούγεται απειλητική. Πως θα την αντιμετωπίσουμε;

Απ.: Για να προσεγγίσουμε, με σχετική ασφάλεια, την μελλοντική εξέλιξη και τις προοπτικές του υδατικού προβλήματος της Θεσσαλίας σε συνθήκες ξηρασίας και κλιματικής κρίσης, θα πρέπει να κάνουμε μια προβολή στο μέλλον, βασιζό-

1. Εξέλιξη αρδευόμενων εκτάσεων.

2. Το φαινόμενο της λειψυδρίας σε όλο της το μεγαλείο στον ποταμό Πηνειό.

3. Στη λίμνη Αργυροπούλου, η ξηρασία είναι εμφανής.

4. Υδροκρίτης λεκανών απορροής.

μενοι στις εκτιμήσεις, προβλέψεις ή/και μελέτες έγκριτων επιστημόνων οι οποίοι ασχολήθηκαν με τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στη Θεσσαλία. Να διευκρινίσουμε ότι ξηρασία είναι η μεγάλη μείωση (συνήθως προσωρινή) των διαθέσιμων ποσοτήτων νερού, σε σύγκριση με τις μέσες διαθέσιμες ποσότητες διαχρονικά και δεν είναι συνέπεια της κλιματικής αλλαγής.

Η λειψυδρία είναι η έλλειψη νερού που υπάρχει σε συγκεκριμένη περιοχή την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μπορεί να προκληθεί από

την ανθρώπινη δραστηριότητα, γίνεται όμως και αυτή εντονότερη από έκτακτη ή τυχαία παρατεταμένη ανομβρία (ξηρασία).

Στο παρελθόν είχαμε στη Θεσσαλία σημαντικά φαινόμενα μέτριας ξηρασίας (κάθε 3–5 χρόνια) και έντονης ξηρασίας (κάθε 7 χρόνια και με 2 συνεχόμενες χρονιές) που δύσκολα τις αντιμετωπίσαμε χωρίς σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Κρίσιμη παράμετρος αντιμετώπισης φαινομένων λειψυδρίας ή/και ξηρασίας είναι η ύπαρξη υδατικών ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ. Για παράδειγμα, εάν η τεχνητή λίμνη Ν. Πλαστήρα δεν συγκεντρώνει κάθε χρόνο τις υπερπολύτιμες ποσότητες νερού, η Θεσσαλία καθίσταται ιδιαίτερα ευάλωτη απέναντι στους κινδύνους ΞΗΡΑΣΙΑΣ, δεδομένου πως ΔΕΝ προσφέρονται άλλα αξιόλογα συγκεντρωμένα αποθέματα ασφάλειας.

Η Θεσσαλία αποτελεί μία ενιαία γεωγραφική - διοικητική ενότητα της χώρας όπου, εκτός από την Κεντρική και Ανατολική, υπάγεται και η Δυτική Θεσσαλία, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η περιοχή του Άνω Αχελώου με τα νερά και τις πηγές του, συνεπώς η υδατική της επάρκεια είναι δεδομένη.

Τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη χώρα μας, στις αμέσως επόμενες δεκαετίες, μελέτησε πρόσφατα και η ερευνητική ομάδα υπό τον συντονισμό του καθηγητή του ΕΚΠΑ Κώστα Καρτάλη.

Στη μελέτη αυτή αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι : Οι περισσότερες καλλιέργειες και η κτηνοτροφία θα επηρεαστούν αρνητικά κυρίως στο Ηράκλειο της Κρήτης, την Ηλεία, την Κορινθία και τη Λάρισα.

Για να υπάρχει επιτυχές αποτέλεσμα και να υπάρχουν ευόαινες προοπτικές -ιδιαίτερα σε συνθήκες κλιματικής κρίσης- σε προβλήματα όπως το υδατικό της Θεσσαλίας, είναι απαραίτητη αφενός η καλή γνώση της κατάστασης που ήδη βιώνουμε και η ανάλογη προετοιμασία με ρεαλιστικό σχέδιο, μέτρα και δράσεις και αφετέρου η επιστημονική προσέγγιση των προβλημάτων (που προβλέπουμε ότι ενδεχομένως θα εμφανιστούν στο μέλλον).

-Στη Θεσσαλία έχουμε αρκετά επιφανειακά νερά στον άνω Αχελώο και στον Πηνειό, που όμως σημαντικές ποσότητες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν «χάνονται» στην θάλασσα. Ο ταμιευτήρας Κάρλας, δυο-τρία φράγματα που υπάρχουν περιμετρικά του κάμπου και κάποια μικρότερα έργα, τι δυνατότητες μας προσφέρουν; Που θα μπορούσαν να γίνουν άλλα φράγματα συγκράτησης νερών για να εκμεταλλευτούμε αυτόν τον πλούτο και με ποιο αποτέλεσμα;

Απ.: Σύμφωνα με στοιχεία του ΣΔΛΑΠ (2014), ο μέσος ετήσιος όγκος των απορροών στις εκβολές του ποταμού Αχελώου είναι 4,150 δις κ. μ. νερού. Από αυτά ένα μέρος τροφοδοτεί 3 ΥΗΕ (φράγματα Κρεμαστών, Καστρακίου, Στράτου), ενώ τα υπόλοιπα (πολλές εκατοντάδες εκατομμύρια χειμερινών απορροών) «χάνονται» και δεν αξιοποιούνται, παρά τις προφανείς-πείγουσες ανάγκες.

Μια αξιόλογη επίσης (αλλά σαφώς μικρότερη) ποσότητα νερού από τον Πηνειό χάνεται στη θάλασσα, δεδομένου ότι τροφοδοτεί τον Ταμιευτήρα Κάρλας (κατά 70%), το θυρόφραγμα Γυρτώνης, 20 πεδινές λιμνοδεξαμενές του ΤΟΕΒ Πηνειού, και άλλα μικρότερα έργα.

Το βέβαιο όμως είναι ότι ο Πηνειός στο μέλλον, με δεδομένο ότι δεν θα μπορεί να ενισχύεται από την λίμνη Πλαστήρα, καθώς επίσης δεν προχωρά η ολοκλήρωση του φράγματος Συκιάς και συνεπώς η μεταφορά νερού από τον Αχελώο, ΔΕΝ είναι δυνατόν επ' άπειρον και χωρίς καταστροφικές συνέπειες να ανταποκρίνεται στις υπερβολικές αντιλήψεις των παραπήνειων αρδευτών, να «δίνει ζωή» στην Κάρλα και να ενισχύει τα προβληματικά υπόγεια οικοσυστήματα.

Τα έργα ταμίευσης γύρω από τον θεσσαλικό κάμπο που αναφέρατε είναι καθοριστικά για την ΑΣΦΑΛΕΙΑ από ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, οι οποίες αποτελούν συχνό φαινόμενο για τη Θεσσαλία που δυστυχώς θα εμφανίζεται με όλο μεγαλύτερη ένταση και συχνότητα λόγω της κλιματικής κρίσης.

Η λύση λοιπόν είναι, εκτός από τα επιμέρους αντιπλημμυρικά έργα κατά περιοχή (ανάλογα με την γεωμορφολογία), να δημιουργηθούν στα ημιορεινά και άλλοι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΕΣ συγκέντρωσης των χειμερινών ροών, οι οποίοι κατά την κρίσιμη στιγμή αιχμής ενός πλημμυρικού φαινομένου θα μπορούσαν να συγκρατήσουν σημαντικές ποσότητες υδάτων και να περιορίσουν τις καταστροφές.

Τα χρήματα που δαπανώνται για αποκατάσταση ζημιών και αποζημιώσεις υπερβαίνουν κατά πολύ το κόστος αυτών των έργων, ενώ η απόσβεση του διευκολύνεται εάν σκεφθούμε πως οι ταμιευτήρες γύρω από τον θεσσαλικό κάμπο είναι έργα ΠΟΛΛΑΠΛΟΥ ΣΚΟΠΟΥ που θα καλύψουν ταυτόχρονα ανάγκες ύδρευσης (δες Σμόκοβο) και άρδευσης, θα προσφέρουν παραγωγή «πράσινης» υδροηλεκτρικής ενέργειας, ενώ θα δημιουργήσουν ένα αξιόλογο υδατικό απόθεμα ασφαλεί-

